

Innhold

Forord til 7. utgave	11	«Den nye arbeidsdagen»	35
Kapittel 1		Kommunene var pådrivere	36
Helse- og sosialpolitikk,		Sosialpolitisk stagnasjon, men aktivt	
forsørgelsessystemer og ideologier	13	folkehelsearbeid og «sosialhygiene» . . .	37
Begrepet velferd	13	Keynesianisme, kriseforlik og	
To hovedformer: økonomiske ytelser og		hovedavtale for arbeidslivet	37
tjenester	14	Etter andre verdenskrig:	
Arbeidsmarkedet	14	Arbeid til alle!	38
Kapitalinntekt	16	Velferdsstaten ekspanderer	39
Familien som velferdsarena	16	Universelle ytelser	40
Familien i endring	17	Modernisering av forsorgen – lov	
Velferdsstaten	18	om sosial omsorg	41
Frivillige organisasjoner	21	Likestilling og familiepolitikk	41
Velferd gjennom skattesubsidiering . . .	21	Oljekrise, vendepunkt og Høyre	
Velferdsregime: sammenkoblingen		til makten	43
av forsørgelsessystemene	22	Ny lov om sosiale tjenester	44
Velferdsstatens normative fundament . .	23	Innvandringen og velferdsstaten	45
Liberalismen	23	Arbeidslinja	46
Konservatisme og kommunitarisme . .	24	Ny alderspensjon for å spare	
Marxisme	25	på statens utgifter	47
Sosialdemokrati	26	Helsereformer – mer	
Feministiske perspektiver	26	markedsprinsipper	48
Grønn ideologi	27	EØS og Europadomstolen: Et nytt	
Mangetydige ideologiske		arbeidsmarked?	48
nøkkelbegreper	27	Norge i finanskrisa	49
Avslutning	30	Politisk omslag?	50
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	30	Avslutning: Hva og hvem	
Forslag til videre lesning	30	skapte velferdsstaten?	51
		Spørsmål og oppgaver til diskusjon	53
		Forslag til videre lesning	53
Kapittel 2		Kapittel 3	
Historien: Fra fattighjelp til		Levekår, helseproblemer og sosiale	
velferdsstat	31	problemer	54
Før staten tok ansvar	31	Hva er et sosialt problem?	54
Liberalisme, fattiglover og		Arbeidsløshet og utenforskap	57
modernisering	32	Ulikhet	60
De første grunnsteinene til		Virkemidler for en jevnere	
velferdsstaten	33	inntektsfordeling	62
«Klasseforsikringen» mot		Fattigdom	62
«solidaritetsprinsippet»	35		

Økonomiske vansker og følger av fattigdom	64	Forholdet mellom statens og kommunenes makt	97
Boligproblemer	65	Hvem har makten i kommuner og fylkeskommuner?	99
Sykdom og dødelighet	66	Spenningen mellom statlig styring og kommunal selvbestemmelse	99
Mennesker med funksjonsnedsettelse	69	Juridiske virkemidler	100
Arbeidsmiljøproblemer	70	Økonomiske virkemidler	100
Sosial integrasjon og marginalisering . .	71	Pedagogiske virkemidler og samstyring	101
Marginalisering og utenforskap	71	Statlig tilsyn og kontroll med kommunene	102
Samlivsproblemer, livsfaseproblemer og omsorgssvikt	72	Kommunene har makt i organisatoriske spørsmål	102
Ensomhet	73	Hvilke helse- og sosialpolitiske oppgaver bør kommunene ha ansvar for?	102
Selvmord	73	EUs makt	103
Alkohol- og stoffmisbruk	74	EUs lover	104
Kriminalitet	76	EUs politiske institusjoner	104
Vold	78	Helse- og sosialpolitikken i EU	105
Opphopning av sosiale problemer	79	Demokratisk underskudd og styringskrise?	105
Avslutning	79	Avslutning	107
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	80	Spørsmål og oppgaver til diskusjon	108
Forslag til videre lesning	80	Forslag til videre lesning	108
Kapittel 4		Kapittel 5	
Den politiske maktstrukturen	81	Profesjonene – velferdsstatens	
Direkte og indirekte makt	81	iverkettere og portvakter	109
Helse- og sosialarbeidernes plass i den politiske maktstrukturen	82	Forskjellen mellom et yrke og en profesjon	109
Den folkevalgte maktkanalen	82	Profesjon, profesjonsvekst og profesjonsutøvelse	110
Stemmerett	83	Framveksten av profesjonene	110
Demokratiske stater versus autokratiske stater	84	Felles trekk og utfordringer i yrkesutøvelsen	114
Partiene	85	Forskjeller mellom profesjonene	118
Stortinget	85	Samfunnsmessige utfordringer og dilemmaer	118
Regjeringen	87	Oppsplitting, rivalisering og domenestridd?	119
Forvaltningen av statens velferdspolitik	89	Ekspertvelde eller demokrati?	120
Indre og ytre etat	89	Klientifisering og sykeliggjøring?	121
Nav	90	Staten: profesjonenes venn og motstander?	121
Fylkesnemnda og Trygderetten	90		
Domstolenes makt	90		
Supplerende kanaler til politisk makt . .	91		
Den korporative maktkanalen – organisasjonenes makt	91		
Mediekanalen – massemedienes makt	94		
Direkte aksjon («irregulær politikk»)	95		

New Public Management og profesjonell yrkesutøvelse	122		
Flere eldre, deltid og slitasje skaper mangel på fagpersonell	125		
Avslutning	126		
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	127		
Forslag til videre lesning	127		
Kapittel 6			
Det økonomiske sikkerhetsnettet:			
Trygdens hovedprinsipper:			
Langtidsytelsene: alderspensjon, uføretrygd og etterlattepensjon	128		
Innledning	128		
Hvorfor trygd?	128		
Folketrygden	130		
Historikk	130		
Trygdens formål	130		
Hovedprinsippene i folketrygden	131		
Personkrets	133		
Alderspensjon	134		
Formål	134		
Vilkår	134		
Utmåling i det gamle pensjonssystemet	135		
Pensjonsreformen	135		
Mottakerne	136		
Aktuell debatt	137		
Uføretrygd	137		
Formål	138		
Vilkår	139		
Ytelsesnivå (utmåling)	140		
Mottakere	141		
Hvorfor har vi så mange uføretrygdede?	142		
Aktuell debatt	143		
Yrkesskadetrygd	143		
Etterlattepensjon	144		
Formål	144		
Vilkår	144		
Utmåling	144		
Mottakere	145		
Aktuell debatt	145		
Avslutning	145		
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	146		
Forslag til videre lesning	146		
		Kapittel 7	
		Penger og aktivering under omstillings-	
		perioder: sykepenger, tidsbegrenset trygd og sosialhjelp	147
		Sykepenger	147
		Formål	148
		Vilkår	148
		Utmåling	148
		Mottakere	150
		Hvorfor er det mange sykmeldte?	150
		Aktuell debatt	152
		Arbeidsavklaringspenger (AAP)	153
		Formål	153
		Vilkår	153
		Aktive vilkårskrav	153
		Utmåling	154
		Mottakere	154
		Dagpenger under arbeidsløshet	154
		Formål	155
		Vilkår	155
		Utmåling	156
		Mottakere	157
		Ventetid, avstenging og karantenetid	158
		Aktuell debatt	158
		Bostøtte	159
		Formål	159
		Vilkår	159
		Utmåling	159
		Mottakere	159
		Aktuell debatt	160
		Kommunale ytelser	160
		Økonomisk sosialhjelp	160
		Formål	161
		Vilkår	161
		Utmåling	161
		Mottakere	162
		Aktuell debatt	163
		Kvalifiseringsstønad	164
		Formål	165
		Vilkår	165
		Utmåling	165
		Mottakere	165
		Aktuell debatt	165
		Grunnstønad og hjelpestønad	166
		Avslutning	167

Spørsmål og oppgaver til diskusjon	168
Forslag til videre lesning.	168

Kapittel 8

Familiepolitikk	169
Familiepolitikkenes tre spor.	171
Økonomisk støtte til barnefamilier	173
Familiebeskatningen.	173
Formål	173
Fradragsreglene	173
Barnetrygden	174
Formål	174
Vilkår	174
Mottakere	174
Ytelsene.	174
Aktuell debatt.	175
Underholdsbidrag – forskuttering.	175
Formål	175
Vilkår	175
Aktuell debatt.	176
Stønad ved forsørgertap til etterlatte, aleneforeldre og deres barn – overgangsstønad	176
Formål	176
Vilkår	176
Nivået på stønaden	177
Mottakere	177
Aktuell debatt.	177
Kontantstøtte.	178
Formål	178
Vilkår	178
Ytelsen	178
Mottakere	178
Aktuell debatt.	178
Foreldrepenger ved fødsel, nedkomst- stønad og omsorgspermisjoner	179
Formål	179
Vilkår	179
Ytelsene.	179
Mottakere	180
Aktuell debatt.	181
Omsorgspenger.	182
Omsorgsstønad	182
Tjenestetilbudet til barnefamilier	182
Barnehager.	183
Formål	183

Pris	184
Mottakere	184
Aktuell debatt.	184
Barne- og ungdomsvern	185
Formål	185
Organisering	186
Tiltak.	186
Utviklingstrekk.	187
Utfordringer.	189
Familievern	190
Krisesentre.	191
Krisetelefon og støttesentre mot incest	191
Aktuell debatt om familiepolitikk	191
Avslutning	192
Spørsmål og oppgaver til diskusjon	192
Forslag til videre lesning.	193

Kapittel 9

Helsepolitikk	194
Hva er helse og sykdom?	194
Utviklingen av helsevesenet	195
Helsepolitikk	196
Hvorfor har helsevesenet vokst?	196
Lover som regulerer helsetjenestene	198
Helsepolitiske mål.	199
Organiseringen av helsevesenet.	199
Primærhelsetjenesten	200
Helsestasjons- og skolehelsetjeneste	201
Tannhelsetjenesten	201
Psykisk helsevern	202
Helsehjelp til papirløse migranter	204
Spesialisthelsetjenestene	204
Kostnader, styring og finansiering	206
Ressursbruk	207
Hvordan kontrolleres helsevesenet?	208
Samhandlingsreformen: habilitering og rehabilitering	208
Forebyggende helsearbeid	210
Debatten om forebygging	211
Private helsetjenester og valgfrihet	213
Prioriteringer i helsepolitikken	215
Kvaliteten i helsevesenet.	216
Helsevesenets utfordringer og politiske konfliktlinjer	217
Avslutning	220

Spørsmål og oppgaver til diskusjon	220	Brukermedvirkning	243
Forslag til videre lesning.	221	Individuell brukermedvirkning	244
Kapittel 10		Selvhjelp, likemannshjelp og	
Omsorgstjenester, rus- og boligpolitikk	222	brukermedvirkning på familienivå.	246
Eldreomsorg	222	Brukermedvirkning på kollektivt	
Økende andel «eldre eldre»	223	nivå	247
Dagens tjenestetilbud til eldre	223	Brukerorientering.	248
Institusjonsbasert omsorg eller		Undersøkelser av brukernes	
hjemmebasert omsorg?	224	tilfredshet	249
Tilretteleggingspolitikk.	225	Brukerkonferanser, dialogmøter	
Familieomsorg	225	og brukerråd	250
Fortrenger offentlige omsorgs-		Brukervalg og brukerstyring	250
tjenester familiebasert omsorg?	225	Er brukervalg og brukerstyring i	
Egenbetaling ved offentlig omsorg.	226	brukernes interesse?	251
Rasjonering av offentlig omsorg.	227	Brukervalg og private leverandørers	
Koordinering, konkurranseutsetting		rolle	252
og offentlig-privat samarbeid	227	Styrken i brukernes rettigheter	253
Tekniske hjelpemidler.	228	Trygderettigheter.	254
Kan eldre kjøpe mer omsorg?	228	Rett til helsehjelp.	254
Kan forebyggende politikk dempe		Rett til sosial omsorg	254
framtidens omsorgsbehov?	229	Rett til arbeid	255
Kan eldreomsorg skaffes til veie ved å		Brukernes klageadgang	255
reduere utgifter til barn og unge?	230	Ombudsordninger.	256
Tilretteleggingspolitikk overfor yngre		Brukernes plikter	256
med nedsatt funksjonsevne	230	Plikt til aktivitet – aktive vilkår	257
Den medisinske og sosiale forståelsen		Rommet for skjønn i samhandling	
av funksjonshemming.	231	med brukerne	257
Normalisering og avinstitusjo-		Digitaliseringens påvirkning på	
nalisering	232	brukerrollen.	258
Idealer og realiteter.	233	Forholdet mellom brukerrollen og	
Omsorg ved psykiske sykdommer	234	medborgerrollen.	259
Rusmiddelomsorgen.	234	Avslutning	261
Rusfrihet eller skadereduksjon?	236	Spørsmål og oppgaver til diskusjon.	262
Tvangsinnleggelse eller ikke?	237	Forslag til videre lesning.	262
Hjelp til bolig	237	Kapittel 12	
Avslutning	239	Innvandringen og velferdsstaten	263
Spørsmål og oppgaver til diskusjon.	239	Faser i innvandringen.	263
Forslag til videre lesning.	240	Schengen-landenes grense – Norges	
Kapittel 11		yttergrense.	264
Brukerne og deres rettigheter.	241	Innvandring og utvandring	265
Hva er en «bruker»?	241	Hvem har rett til varig opphold	
Brukernes grunnleggende		i Norge?	266
rettigheter	242	Arbeid.	266
Reglene for bruk av tvang	243	Beskyttelse	266
		Familiegjenforening	268

Studier	270	To framtidsbilder: Samling i bånd eller samling på topp?	285
Irregulær innvandring	270	Et tredje framtidsbilde: Velferdsstaten som en mulig konkurransfordel.	286
Innvandrerens rett til arbeid	271	Insentivvirkninger og fordelingsvirkninger	287
Arbeidsinnvandrere.	271	Overforbruk og misbruk	289
Beskyttelse	272	Overforbruk	289
Familiegjenforening	273	Misbruk.	289
Studier	273	EUs politikk.	290
Arbeidsdeltakelse blant innvandrere	273	Euroen og EUs stabilitetspakt.	290
Diskriminering og mottiltak	274	EUs direktiver	291
Innvandrerens velferdsrettigheter.	274	EØS-avtalens betydning for arbeidsmarkedet	292
Arbeid.	275	Europadomstolens velferdspolitiske betydning	292
Familiegjenforening og studier	276	Truer eller styrker innvandringen velferdsstaten?	292
Beskyttelse	276	Velferdsstatens finansiering	293
Asylsøkeres velferdsrettigheter før søknaden er ferdigbehandlet.	276	Finansieringen av trygder og andre statlige kontantytelser	294
Irregulære innvandrere	277	Finansieringen av kommunal velferd.	295
Innvandrerens bruk av velferdssystemet	278	Finansieringen av statlige, regionale helseforetak.	296
Retten til å ta stønader ut av landet – «trygdeeksport»	279	Et forsøk på å stirre inn i framtidens tåke	297
Tilknytning til flere land samtidig.	279	Spørsmål og oppgaver til diskusjon.	299
Spesielle velferdsordninger for innvandrere.	280	Forslag til videre lesning.	299
Introduksjonsprogrammet	280		
Supplerende aldersstønad.	281		
Innvandringspolitikken utfordringer.	281		
Spørsmål og oppgaver til diskusjon.	282		
Forslag til videre lesning.	282		
Kapittel 13			
Velferdsstatens framtid	283	Liste over figurer og tabeller.	300
De samlede velferdsutgiftene	283	Litteratur	301
Det norske folket blir eldre – og det vil koste	284	Stikkord	331
Økonomisk globalisering	285		